

Роль міжнародної фінансової допомоги у формуванні інвестиційного потенціалу України

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах обмеженості внутрішніх фінансових ресурсів та збереження високих ризиків інвестиційної діяльності економіка України не забезпечує достатнього рівня інвестиційної активності для стійкого зростання. За таких обставин міжнародна фінансова допомога виступає важливим джерелом підтримки, однак її неоднорідна структура та переважно стабілізаційний характер зумовлюють необхідність наукового осмислення механізмів її впливу на інвестиційні процеси. Це актуалізує визначення умов і підходів, за яких зовнішні фінансові ресурси можуть бути ефективно трансформовані у чинник розкриття інвестиційного потенціалу та довгострокового економічного розвитку України.

Метою статті є обґрунтування ролі міжнародної фінансової допомоги у формуванні інвестиційного потенціалу України та визначення умов її трансформації у чинник довгострокового економічного зростання.

Завдання дослідження узгоджуються з метою та передбачають оцінку поточного стану інтенсивності руху міжнародних фінансових потоків в Україну; аналіз структури міжнародної фінансової допомоги в розрізі суб'єктів та інструментів; систематизацію значення різних інструментів фінансування для реалізації інвестиційного потенціалу.

Методи дослідження: статистичний, порівняльний, графічний, табличний, узагальнення, систематизації, синтезу, індукції та дедукції.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані при формуванні державної економічної та інвестиційної політики, розробці стратегій залучення міжнародної фінансової допомоги та прямих іноземних інвестицій, а також у практиці управління державними фінансами в частині оптимізації структури зовнішнього фінансування.

Висновок. У статті обґрунтовано, що міжнародна фінансова допомога в сучасних умовах виконує переважно стабілізаційну функцію та має опосередкований вплив на формування інвестиційного потенціалу України. На основі аналізу динаміки та структури інвестиційних показників встановлено неповну реалізацію інвестиційного потенціалу та наявність структурних дисбалансів у розподілі капіталу. Доведено, що домінування боргових інструментів у системі зовнішнього фінансування обмежує можливості довгострокового економічного зростання. Визначено, що прямі іноземні інвестиції та механізми змішаного фінансування забезпечують найбільш значущий вплив на розвиток реального сектору економіки. Обґрунтовано доцільність переорієнтації державної політики на стимулювання приватного інвестування, визначення пріоритетних галузей залучення капіталу та формування інституційних умов ефективного використання міжнародної фінансової допомоги як чинника розкриття інвестиційного потенціалу України.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, іноземні інвестиції, інвестиційні потоки, боргове фінансування, міжнародна фінансова допомога, економічне відновлення.

JEL Codes E22, F21, F35, O16

ROMAN BILIANIVSKYI

The role of international financial assistance in shaping the investment potential of Ukraine

Relevance of the research topic. The relevance of the study is determined by the fact that, under conditions of limited domestic financial resources and persistently high investment risks, the Ukrainian economy does not ensure a sufficient level of investment activity for sustainable growth. In these circumstances, international financial assistance serves as an important source of support; however, its heterogeneous structure and predominantly stabilization-oriented nature necessitate a scientific understanding of the mechanisms through which it influences investment processes. This highlights the need to identify the conditions and approaches under which external financial resources

can be effectively transformed into a factor for unlocking Ukraine's investment potential and ensuring long-term economic development.

The purpose of the article is to substantiate the role of international financial assistance in shaping Ukraine's investment potential and to determine the conditions for its transformation into a driver of long-term economic growth.

Research objectives are aligned with the purpose and include assessing the current intensity of international financial flows to Ukraine; analysing the structure of international financial assistance by donors and instruments; and systematizing the significance of various financing instruments for realizing investment potential.

Research methods: statistical, comparative, graphical, tabular, generalization, systematization, synthesis, induction, and deduction.

Field of application of the results. The research findings can be used in the formulation of state economic and investment policy, the development of strategies for attracting international financial assistance and foreign direct investment, as well as in the practice of public finance management, particularly in optimizing the structure of external financing.

Conclusions. The article substantiates that, under current conditions, international financial assistance primarily performs a stabilization function and has an indirect impact on the formation of Ukraine's investment potential. Based on the analysis of the dynamics and structure of investment indicators, incomplete realization of investment potential and the presence of structural imbalances in capital allocation have been established. It is proven that the dominance of debt instruments in the external financing system limits opportunities for long-term economic growth. It has been determined that foreign direct investment and blended finance mechanisms exert the most significant positive impact on the development of the real sector of the economy. The study justifies the expediency of reorienting state policy toward stimulating private investment, identifying priority sectors for capital attraction, and creating institutional conditions for the effective use of international financial assistance as a factor in unlocking Ukraine's investment potential.

Keywords: investment potential, foreign investment, investment flows, debt financing, international financial assistance, economic recovery.

Постановка проблеми. Економічний розвиток України протягом усього періоду незалежності характеризувався відсутністю стійких високих темпів зростання, що зумовлює необхідність пошуку додаткових джерел його активізації. Як засвідчують положення економічної теорії та результати сучасних наукових досліджень, однією з ключових передумов забезпечення економічного зростання є належний рівень інвестиційної активності, яка формується як за рахунок внутрішніх ресурсів, так і через залучення зовнішнього фінансування. Водночас поточний стан інвестиційної діяльності в Україні свідчить про наявність суттєвих обмежень: попри збереження інтересу з боку інвесторів, національна економіка залишається середовищем підвищених ризиків і невизначеності, що стримує реалізацію її інвестиційного потенціалу.

У цих умовах питання визначення ролі міжнародної фінансової допомоги у формуванні інвестиційного потенціалу України набуває особливої актуальності та перебуває в центрі стратегічно-

го бачення подальшого економічного розвитку держави. За звичайних макроекономічних умов зовнішні фінансові потоки, що спрямовуються в країну, потребують виваженого регулювання з позицій захисту національних економічних інтересів, мінімізації ризиків відтоку капіталу та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників. У такому випадку пріоритет надається розвитку внутрішніх інвестиційних ресурсів, що є характерним для економічно стійких країн. Проте сучасний стан економіки України, динаміка ділової активності та ключові макроекономічні параметри свідчать про обмеженість внутрішнього фінансового потенціалу, який не забезпечує необхідних обсягів інвестування для відновлення та розвитку.

За таких умов міжнародна фінансова допомога виступає важливим джерелом підтримки економіки, що перебуває у кризовому стані, та потенційним чинником активізації інвестиційних процесів. Разом із тим її вплив не є однознач-

ним і значною мірою визначається структурою та формами надходження. Міжнародні фінансові ресурси не обмежуються прямими інвестиціями, а представлені кредитами, грантами, безповоротною допомогою, гарантійними інструментами та іншими механізмами, кожен з яких супроводжується специфічними умовами, зобов'язаннями та ризиками. Така багатовекторність формує складну систему взаємодії між фінансовою підтримкою та інвестиційним розвитком, у межах якої поряд із потенційними перевагами можуть виникати довгострокові загрози, зокрема посилення боргового навантаження, залежність від зовнішніх джерел фінансування та викривлення стимулів до внутрішнього інвестування.

Отже, актуальність дослідження обумовлена необхідністю наукового обґрунтування підходів до залучення, розподілу та контролю за використанням міжнародної фінансової допомоги з метою її трансформації у чинник економічного розвитку. У цьому контексті особливого значення набуває визначення умов, за яких зовнішні фінансові ресурси сприятимуть не лише короткостроковій стабілізації, а й формуванню та реалізації інвестиційного потенціалу України у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання впливу міжнародної фінансової допомоги на інвестиційну активність та економічне зростання України перебуває в центрі уваги сучасних наукових досліджень. Значна частина робіт присвячена загальним умовам формування інвестиційного потенціалу в умовах європейської інтеграції та повоєнного відновлення. І. Гужва та Є. Іванов [2] обґрунтовують необхідність посилення стратегічної ролі України в міжнародних ланцюгах створення доданої вартості та підкреслюють важливість інституційних реформ для розширення інвестиційних можливостей.

Окрему групу становлять дослідження, зосереджені на фінансовому забезпеченні відновлення економіки та борговій політиці. В. Кудряшов [5] аналізує особливості мобілізації зовнішніх ресурсів для повоєнного відновлення. Ю. Вергелюк і М. Ганцяк у співавторстві з Л. Діденко, О. Ключою [7] та І. Гужвою [11] розглядають державний борг як один із ключових детермінантів інвестиційної активності, наголошуючи на ризиках надмірного боргового навантаження та витіснення приватних інвестицій.

Структура та ефективність міжнародної фінансової допомоги досліджуються в роботі Н. Пойда-

Носик [13], яка констатує домінування ресурсів двосторонніх донорів і міжнародних фінансових організацій за низької частки приватного капіталу. Е. Фрайер, І. Ліщинський та М. Лизун [14] порівнюють вплив міжнародної допомоги та прямих іноземних інвестицій, доводячи, що ПІІ забезпечують значно вагоміший довгостроковий ефект на економічне зростання, тоді як допомога переважно виконує стабілізаційну функцію. Л. Шпільбергер та М. Рем [9] трактують фінансову підтримку ЄС як інструмент фінансового державництва, що поєднує бюджетну допомогу з вимогами структурних і інституційних перетворень.

Важливе теоретичне підґрунтя дають зарубіжні дослідження, зокрема К. Чечеріта–Вестфаль та Ф. Ротера [6], які емпірично підтвердили існування порогового рівня державного боргу, після перевищення якого відбувається стримування приватної інвестиційної активності.

Разом з тим, попри значний науковий доробок, ряд важливих питань залишаються недостатньо висвітленими. Більшість досліджень зосереджені або на макрофінансовій стабілізації, або на окремих аспектах боргової політики та інвестиційного клімату. Водночас недостатньо уваги приділено механізмам трансформації міжнародної фінансової допомоги зі стабілізаційного інструменту короткострокового періоду в чинник формування та реалізації інвестиційного потенціалу України в довгостроковій перспективі. Практично відсутні комплексні дослідження, які поєднували б аналіз структури зовнішнього фінансування, оцінку його секторальних ефектів та обґрунтування інституційних умов такої трансформації в умовах воєнних ризиків і повоєнного відновлення. Саме на вирішення цієї наукової проблеми спрямоване дане дослідження.

Метою статті є обґрунтування ролі міжнародної фінансової допомоги у формуванні інвестиційного потенціалу України та визначення умов її трансформації у чинник довгострокового економічного зростання.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів. Статистичний та порівняльний підходи використано для аналізу динаміки і структури інвестицій та зовнішнього фінансування; метод відносних показників – для оцінювання інтенсивності інвестиційних процесів через співвідношення інвестицій до ВВП; графічний і табличний – для візуалізації та узагальнення емпіричних да-

них; методи узагальнення, систематизації, індукції, дедукції та синтезу – для обґрунтування ролі міжнародної фінансової допомоги у формуванні інвестиційного потенціалу; елементи порівняльного аналізу – для оцінки ефективності окремих інструментів зовнішніх фінансових потоків.

Виклад основного матеріалу. Реалізація інвестиційного потенціалу держави набуває ключового значення в умовах необхідності забезпечення економічного відновлення та довгострокового зростання, оскільки саме інвестиції визначають масштаби оновлення виробничої бази, модернізації інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності економіки. Водночас рівень його реалізації формується під впливом не лише наявних фінансових ресурсів, а й здатності економічної системи ефективно їх акумулювати та трансформувати у продуктивні вкладення з урахуванням поточних потреб розвитку, структурних обмежень і зовнішніх викликів. У цьому контексті важливого значення набуває узгодження інвестиційних можливостей із макроекономічними умовами, інституційним середовищем та пріоритетами економічної політики, що визначає результативність інвестиційних процесів. Інвестиційний потенціал держави характеризується макроекономічними умовами, рівнем розвитку фінансової системи, якістю інституційного середовища та здатністю національної економіки забезпечувати відтворення й масштабування інвестиційних процесів [1].

Поділяємо позицію І. Гужви та Є. Іванова, які акцентують увагу на необхідності посилення стратегічної ролі України у міжнародних ланцюгах створення доданої вартості за умови збереження збалансованої та справедливої позиції серед партнерів. Україна володіє значним потенціалом для розвитку партнерських відносин з країнами ЄС, зокрема завдяки можливостям розширення міжнародної торгівлі та нарощення інноваційного і технологічного розвитку [2]. Але, в той же час, висока залежність від зовнішніх джерел фінансування, в тому числі фінансової підтримки під час війни, ви-

магає переосмислення ролі зовнішніх потоків для України в контексті розкриття інвестиційного потенціалу. Адже, ці процеси, окрім постійної фінансової підтримки галузей економіки, несуть боргові, інвестиційні, фінансові і політичні ризики.

Поточний стан інвестиційного потенціалу України свідчить про його неповну реалізацію, що підтверджується динамікою та структурою прямих іноземних інвестицій (табл. 1). Як видно з наведених даних, упродовж 2022–2025 рр. загальний обсяг прямих інвестицій демонструє помірне зростання з 52,1 млрд дол. США до 59,7 млрд дол. США, однак темпи цього зростання залишаються відносно низькими та нестійкими з урахуванням потреб економіки у відновленні та розвитку. Структурний аналіз показує домінування інструментів участі в капіталі, обсяг яких поступово зростає, тоді як боргові інструменти характеризуються менш стабільною динамікою з ознаками коливань. Така ситуація свідчить про обмежену інвестиційну активність та недостатній рівень залучення довгострокового капіталу, що в сукупності вказує на наявність нереалізованого інвестиційного потенціалу економіки України.

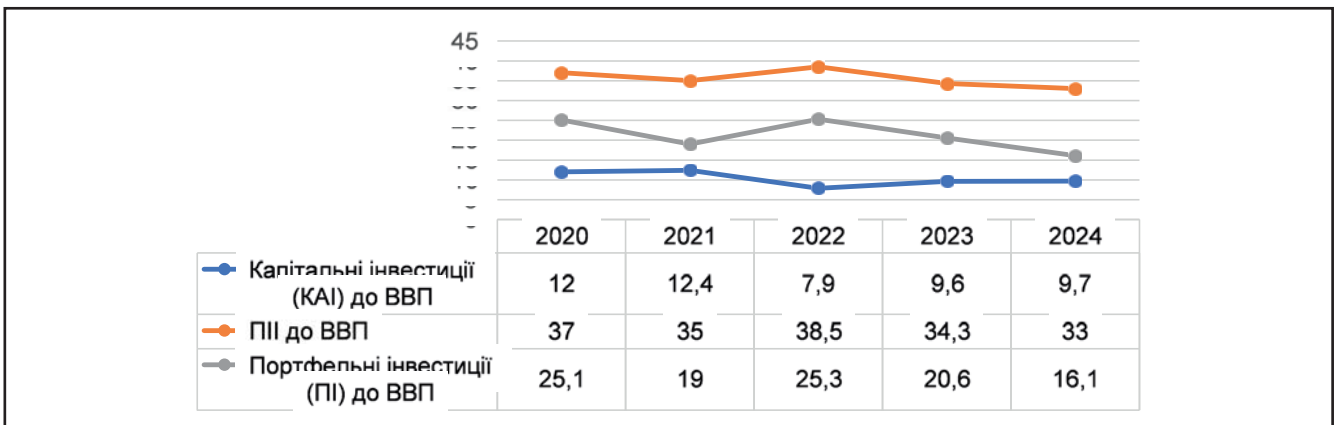
Втім абсолютні обсяги прямих іноземних інвестицій не в повній мірі відображають ані реальні потреби національної економіки у фінансових ресурсах, ані її спроможність до їх ефективного залучення та освоєння. У цьому контексті більш інформативними є відносні показники, що співвідносять інвестиційні потоки з масштабами економіки, зокрема капітальні інвестиції до ВВП, прямі іноземні інвестиції до ВВП та портфельні інвестиції до ВВП (рис. 1). Використання саме цих індикаторів дає змогу оцінити інтенсивність інвестиційної діяльності, ступінь інтеграції економіки у глобальні фінансові потоки та рівень розвитку фінансового ринку. Таким чином, їх аналіз дозволяє більш обґрунтовано визначити рівень реалізації інвестиційного потенціалу, ніж це можливо на основі лише абсолютних значень.

Динаміка зазначених показників у 2020–2024 рр. свідчить про збереження структурних

Таблиця 1. Динаміка та структура прямих інвестицій в Україну за інструментами у 2022–2025 рр., млн дол. США

Показники / роки	2022	2023	2024	2025
Інструменти участі в капіталі	35240	38734,7	39354,6	41933,3
Боргові інструменти	16857,8	17165,6	16708,9	17756,3
Прямі інвестиції, всього	52097,8	55900,3	56063,4	59689,6

Джерело: побудовано автором за [3].

Рисунки 1. Динаміка відносних показників, що характеризують інвестиційний потенціал України у 2020–2024 рр., %

Джерело: побудовано автором за [3], [4].

дисбалансів у формуванні інвестиційного потенціалу України. Зокрема, частка капітальних інвестицій у ВВП після відносно стабільного рівня у 2020–2021 рр. (понад 12%) різко знизилась у 2022 р. до 7,9%, що відображає суттєве скорочення процесів нагромадження основного капіталу, з подальшим лише частковим відновленням до рівня близько 9–10% у 2023–2024 рр., що залишається недостатнім для забезпечення стійкого економічного зростання. Водночас показник ПІІ до ВВП демонструє тенденцію до поступового зниження після пікового значення у 2022 р. (38,5%), до 33% у 2024 р., що свідчить про послаблення інвестиційної привабливості економіки в умовах підвищених ризиків. Ще більш вираженою є негативна динаміка портфельних інвестицій до ВВП, частка яких скоротилась з 25,1% у 2020 р. до 16,1% у 2024 р., що вказує на зниження довіри інвесторів та обмеженість розвитку внутрішнього фінансового ринку. У сукупності наведені тенденції підтверджують, що інвестиційний потенціал України залишається реалізованим лише частково, а наявні інвестиційні процеси не відповідають масштабам потреб економіки у відновленні та розвитку.

Слушними є зауваження В. Кудряшова, який обґрунтовує необхідність посилення фінансового забезпечення відновлення економіки України вказуючи на характерні для сформованої системи ознаки [5]: «1) різке збільшення видатків державного бюджету за умов відставання доходної бази для їх покриття, результатом чого стали зростання розривів між видатками і доходами та збільшення бюджетного дефіциту; 2) зростання показників покриття видатків за рахунок ре-

сурсу, мобілізованого до складу фінансування державного бюджету; 3) формування ресурсу, залученого до складу фінансування державного бюджету, здебільшого за рахунок розміщення державних запозичень; 4) належність переважної частини запозичень до зовнішніх позик; 5) залучення зовнішніх позик за пільгових умов».

Формування оновленої системи фінансового забезпечення відновлення й розвитку України неодмінно переформатувалось на акцентації зовнішнього капіталу. Намагання науковців світу сформулювати пропорцію сприяння зовнішнього капіталу економічному зростанню країн, що його залучають, проявляється в численних моделях, які описують ці співвідношення. Особливу цікавість у даному контексті становить боргове фінансування, яке далеко не завжди спрямовується на інвестиційні цілі, натомість забезпечує поточне споживання. Більшість науковців намагаються співставити продуктивні зовнішні позики з ВВП і визначити безпечні й корисні межі таких інвестицій. Більше того, якщо держава виходить на борговий ринок перевищуючи власні фіскальні і бюджетні можливості, виникає зворотній ефект зниження приватної інвестиційної активності. Про це йдеться в дослідженні Крістіни Чечеріті–Вестфаль та Філіпа Ротера [6], які виявили залежність між розміром боргу і динамікою приватних інвестицій. Вони встановили, що ця залежність носить випуклий характер, а пороговий рівень державного боргу у ВВП коливається між 82–91%. Так науковці доводять, що як тільки показник перевищує даний поріг (інші фактори незмінні), починається скорочення темпів зростання приватних інвестицій. Це дослідження стало основоположним у про-

цесі визначення ефективного впливу зовнішнього капіталу на економіку.

Вітчизняні науковці виявили вихід України за межі допустимих лімітів у процесі залучення зовнішнього фінансування, що проявляється у надмірній присутності держави на ринку капіталів [7]. Для України 2025 рік виявився рекордним щодо залучення міжнародної фінансової допомоги. Обсяг залучених фінансових ресурсів склав 52,4 млрд дол. США, що дозволило підтримати видатки соціально–гуманітарного напрямку. Структуру залученого зовнішнього фінансування зображена на діаграмі (рис. 2).

Структура зовнішнього фінансування України у 2025 році свідчить про суттєве домінування боргових інструментів. Основну частку становлять умовні боргові зобов'язання та кредити в межах Ukraine Facility, тоді як фінансування від МВФ, Світового банку, Японії та БРРЄ має значно менші обсяги. Це підтверджує, що міжнародна фінансова допомога переважно реалізується у формі кредитного ресурсу, що супроводжується зростанням боргового навантаження.

На думку зарубіжних науковців міжнародна фінансова допомога, що надається Україні сьогодні Європейським Союзом не має прямого інвестиційного характеру, оскільки спрямовується, передусім, на забезпечення макрофінансової стабільності, фінансування бюджетних потреб та підтримку функціонування державних інституцій. Водночас її значення для формування інвестиційного потенціалу є опосередкованим і реалізується через створення сприятливого інституційного середовища, впровадження структурних реформ та підвищення прозорості економічних процесів [9]. За таких умов роль ЄС, як ключового донора, полягає не лише у наданні фінансо-

вих ресурсів, але й у формуванні передумов для активізації приватного інвестування, що підкреслює необхідність посилення залучення прямих іноземних інвестицій як базового чинника довгострокового економічного зростання.

Незважаючи на значний обсяг від МФО, реалізація інвестиційного потенціалу значно ефективніше відбувається за умов надходження зовнішнього фінансування у формі прямих іноземних інвестицій. Поточна модель фінансової підтримки України залишається переважно орієнтованою на міжнародну допомогу, що виконує стабілізаційну функцію та забезпечує відновлювальні процеси. Водночас довгострокова економічна стійкість неможлива без формування потужного приватного сектору, здатного генерувати сталі бюджетні надходження через податкові механізми. У цьому контексті ПІІ набувають особливого значення, оскільки виступають не лише джерелом фінансових ресурсів для розвитку підприємств, а й чинником структурної трансформації економіки, сприяючи модернізації виробничих процесів, впровадженню сучасних стандартів управління, зокрема ESG, та розширенню експортного потенціалу національних компаній [10].

Водночас, як засвідчують результати попередніх досліджень, посилення боргової залежності та зростання обсягів державних запозичень супроводжується низкою негативних ефектів, серед яких ключовими є підвищення навантаження на державний бюджет, посилення валютних ризиків та зниження інвестиційної привабливості економіки [11]. Це формує ситуацію, за якої домінування боргового фінансування не лише обмежує можливості довгострокового економічного розвитку, але й стримує приплив приватного іноземного капіталу. За таких умов активізація

Рисунки 2. Структура зовнішнього фінансування України за підсумками 2025 року, млн дол. США

Джерело: побудовано автором за [8].

залучення прямих іноземних інвестицій набуває особливого значення як інструменту зниження боргового навантаження та формування стійкої моделі економічного зростання.

Втім, слід зазначити, що цільове призначення зовнішньої фінансової допомоги, яка надходить в Україну, є суттєво диференційованою. Окремі її напрями сприяють розширенню інвестиційного потенціалу, тоді як інші орієнтовані на фінансування поточного споживання, зокрема соціальних і військових видатків. За даними Світового банку, структура такого фінансування в розрізі інструментів та груп країн–учасниць має вигляд [12]:

1. Фінансування на відновлення в умовах надзвичайної економічної ситуації в Україні (ВІЛЬНА Україна);

2. Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління (PEACE);

3. Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF);

4. Цільовий фонд із надання необхідної кредитної підтримки Україні (ADVANCE Ukraine), що підтримується Урядом Японії;

5. Гарантії Великої Британії для позик МБРР;

6. Фонд фінансового посередництва зі сприяння залученню ресурсів для інвестування в зміцнення України (F.O.R.T.I.S. Ukraine FIF);

7. Спеціальна програма для відновлення України та Молдови (SPUR);

8. Внески на підтримку проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine)»;

9. Проект «Україна – Підвищення стійкості енергосистеми для європейської інтеграції енергомережі»;

10. Проект «Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів для малих фермерських господарств в Україні» (грант ЄС);

11. IFC;

12. MIGA.

У межах зазначених механізмів застосовуються різні інструменти фінансування, серед яких домінують пільгові кредити, гранти, бюджетна підтримка, гарантії та механізми страхування ризиків, а також інструменти змішаного фінансування і фінансового посередництва. Значну роль відіграють гарантійні інструменти та страхування інвестиційних ризиків, що реалізуються через структури на кшталт MIGA та IFC. Ключовими учасниками фінансування виступають країни Європейсько–

го Союзу, США, Японія, Велика Британія, Канада, а також інші держави G7 та міжнародні фінансові інституції, що забезпечують координацію та мобілізацію ресурсів для підтримки України.

Структура зовнішнього фінансування України характеризується домінуванням ресурсів двосторонніх донорів (приблизно 65–70%) та міжнародних фінансових інституцій (25–30%), тоді як частка приватних інвестицій залишається критично низькою і не перевищує 5% [13]. Така модель забезпечує передусім макрофінансову стабілізацію та відновлення інфраструктури, однак обмежує можливості формування довгострокового інвестиційного потенціалу економіки. Водночас доведено, що прямі іноземні інвестиції мають суттєво сильніший вплив на економічне зростання у довгостроковій перспективі порівняно з міжнародною фінансовою допомогою. Це актуалізує необхідність переорієнтації державної політики на стимулювання приватного інвестування та розвиток механізмів державно–приватного партнерства як інструменту трансформації зовнішнього фінансування у фактор стійкого економічного розвитку.

З огляду на відмінності у функціональному призначенні та економічному ефекті окремих інструментів зовнішнього фінансування, доцільним є їх системне порівняння за ключовими параметрами впливу на інвестиційний потенціал (табл. 2).

Порівняльний аналіз фінансових інструментів зовнішніх потоків капіталу засвідчує їх диференціацію за характером впливу на інвестиційний потенціал. Найбільш вагомий вплив на розвиток виробничого сектору та довгострокове економічне зростання забезпечують прямі іноземні інвестиції та механізми змішаного фінансування. Натомість кредити і гранти переважно виконують стабілізаційну функцію та спрямовуються на фінансування поточних потреб, що обмежує їхній інвестиційний ефект. Водночас гарантії та технічна допомога формують передумови для активізації приватного інвестування й покращення інституційного середовища. Емпіричні результати підтверджують, що міжнародна допомога виконує переважно стабілізаційну функцію, тоді як прямі іноземні інвестиції забезпечують довгострокове економічне зростання, сприяючи оновленню виробництва та підвищенню конкурентоспроможності економіки [14].

Розподіл інвестицій за видами економічної діяльності свідчить про суттєву диференціацію ін–

Таблиця 2. Порівняльна характеристика фінансових інструментів зовнішніх потоків капіталу в руслі можливостей реалізації інвестиційного потенціалу країни

Інструмент	Основне призначення	Напрямок використання	Довгостроковий ефект	Рівень сприяння реалізації інвестиційного потенціалу
Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)	Інвестування у бізнес та активи	Реальний сектор	Високий	Високий
Пільгові кредити (МФО, уряди)	Бюджетна підтримка, стабілізація	Державні фінанси	Середній	Середній
Гранти	Соціальні, гуманітарні, інфраструктурні цілі	Переважно невіробничий сектор	Обмежений	Низький – середній
Гарантії	Зниження інвестиційних ризиків	Опосередкований вплив	Високий (за умови реалізації)	Середній – високий
Технічна допомога	Інституційний розвиток	Державне управління	Середній	Низький – середній
Змішане фінансування	Стимулювання приватних інвестицій	Реальний сектор	Високий	Високий

Джерело: побудовано автором.

Таблиця 3. Участь у капіталі підприємств за ВЕД та доходи від ПІУ за підсумками 2025 року

Показники / ВЕД	Обсяг участі в капіталі, млн дол. США	Частка, %	Дохід від участі, млн дол. США	Частка, %
Сільське, лісове та рибне господарство	2304,4	5,5	209	14,6
Промисловість	14293,9	34,1	335	23,3
Будівництво	243,6	0,6	12	0,8
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	6666,1	15,9	325	22,6
Транспорт	1279,3	3,1	76	5,3
Тимчасове розміщення й харчування	212,7	0,5	4	0,3
Інформація та телекомунікація	3148,8	7,5	41	2,9
Фінансова та страхова	5729,7	13,7	334	23,3
Операції з нерухомим майном	2995,4	7,1	36	2,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	1305,5	3,1	54	3,8
Всього	41933,3	100%	1436	100%

Джерело: обраховано автором за [3].

вестиційного інтересу іноземних інвесторів. Це відображається як у частках залученого зовнішнього фінансування, так і у структурі доходів від здійснених інвестицій, що вказує на нерівномірність реалізації інвестиційного потенціалу в межах окремих секторів економіки (табл. 3).

За таких умов особливого значення набуває визначення пріоритетних сфер для спрямування міжнародної фінансової допомоги та прямих іноземних інвестицій, а також формування відповідних інституційних умов їх залучення, зокрема через систему стимулів, пільг і грантових механізмів. Це дозволить узгодити структуру зовнішніх фінансових потоків із потребами економічного розвитку та забезпечити більш повне розкриття інвестиційного потенціалу України.

Висновки

Міжнародна фінансова допомога відіграє визначальну роль у підтримці макрофінансової стабільності України в умовах кризових та воєнних викликів, однак її вплив на формування інвестиційного потенціалу має переважно опосередкований характер. Проведений аналіз засвідчив, що поточна модель зовнішнього фінансування характеризується домінуванням боргових інструментів і ресурсів міжнародних фінансових інституцій та двосторонніх донорів, що забезпечує короткострокову стабілізацію, але обмежує можливості довгострокового економічного зростання. Водночас емпіричні дані підтверджують недостатній рівень реалізації інвестиційного потенціалу, що проявляється у низькій інтенсивності інвестиційних процесів відносно масштабів економіки та

збереженні структурних дисбалансів у розподілі капіталу між видами економічної діяльності.

Обґрунтовано, що найбільш ефективним інструментом формування інвестиційного потенціалу виступають прямі іноземні інвестиції, які забезпечують розвиток виробничого сектору, підвищення конкурентоспроможності та довгострокове економічне зростання, тоді як міжнародна фінансова допомога створює передумови для їх залучення через стабілізацію макроекономічного середовища та інституційні перетворення. У цьому контексті ключового значення набуває трансформація підходів до використання зовнішніх фінансових ресурсів, що передбачає переорієнтацію їх структури з домінування боргового фінансування на стимулювання приватного інвестування, активізацію механізмів державно–приватного партнерства та розвиток інструментів змішаного фінансування.

Встановлено, що підвищення ефективності використання міжнародної фінансової допомоги потребує її цільового спрямування у пріоритетні галузі економіки з урахуванням їх інвестиційної віддачі, а також формування сприятливого інституційного середовища через систему стимулів, пільг і гарантій. Це дозволить узгодити структуру зовнішніх фінансових потоків із потребами економічного розвитку та трансформувати їх у чинник розкриття інвестиційного потенціалу України у довгостроковій перспективі.

Перспективи подальших досліджень полягають у кількісному оцінюванні ефектів різних інструментів зовнішнього фінансування на інвестиційну активність та економічне зростання, а також у розробці моделей оптимізації структури міжнародної фінансової допомоги з урахуванням завдань повоєнного відновлення України.

Список використаних джерел:

1. Білянівський Р. Шляхи реалізації інвестиційного потенціалу України. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. № 4(18). С. 774–785. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0466>
2. Гужва І. Ю., Іванов Є. І. Перспективна роль України у формуванні відкритої стратегічної автономії Європейського Союзу. *Економіка України в умовах переговорів про вступ до Європейського Союзу: матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції*. м. Київ, ДНДІІМЕ. 2025. С. 21–25. URL: https://dndiime.org.ua/wp-content/uploads/2025/08/Maket_zbirnika_konferenciy_2025.pdf#page=21
3. Залишки за інструментами прямих інвестицій за регіонами, країн світу, видами економічної діяльності. *Статистика зовнішнього сектору*. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
4. Валовий внутрішній продукт України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
5. Кудряшов В. П. Фінансове забезпечення відновлення економіки України. *Фінанси України*. 2024. № 5. С. 33–50. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2024.05.033>
6. Checherita–Westphal C., Rother P. The Impact of High Government Debt on Economic Growth and Its Channels: An Empirical Investigation for the Euro Area. *European Economic Review*. 2012, vol. 56, № 7, pp. 1392–1405. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2012.06.007>
7. Verheliuk Yu., Hantsiak M., Didenko L., Kliuchka O. Public debt as a determinant of investment activity and economic growth in Ukraine. *Academy Review*. 2026. № 1 (64). Pp. 83–95. DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2137-2026-1-64-6>
8. У 2025 році Мінфін України залучив 52,4 млрд дол. США зовнішнього фінансування. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/in_2025_ukraines_ministry_of_finance_secured_524_billion_in_external_financing_more_than_70_of_which_came_from_revenues_generated_by_frozen_russian_assets-5520
9. Spielberger L., Rehm M. Institutional Foundations of Financial Statecraft: EU Assistance to Ukraine and Beyond. *Review of International Political Economy*. 2026. P. 1–31. DOI: <https://doi.org/10.1080/09692290.2026.2618090>
10. Корнилюк А., Торяник В. Прямі іноземні інвестиції у регіони України за час повномасштабного вторгнення. *Інститут аналітики та адвокації*. 2024. URL: <https://iaa.org.ua/portfolio/foreign-direct-investment-in-the-regions-of-ukraine-during-the-full-scale-invasion/>
11. Вергелюк Ю., Гужва І., Ганцяк М. Боргова політика України в координатах економічної безпеки. *Економіка і організація управління*. 2026. № 1(61). С. 152–163. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2026.1.13>
12. Світовий банк. Екстрений пакет фінансової підтримки України. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/world-bank-emergency-financing-package-for-ukraine>
13. Пойда–Носик Н. Міжнародні фінансові джерела для економічного розвитку України: національні пріоритети та регіональні можливості на Закарпатті. *Акта*

Academiae Beregsasiensis. Economics. 2025. № 1(8). С. 321–332. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-321-332>

14. Фрайер Е., Ліщинський І., Лизун М. Вплив міжнародної допомоги та прямих іноземних інвестицій на економічне зростання в Україні. Журнал європейської економіки. 2024. № 3 (90). С. 397–412. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1793>

References:

1. Bilianivskiy, R. (2025). Shliakhy realizatsii investytsiino-ho potentsialu Ukrainy. Yevropeyskiy naukoviy zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsii, 4(18), 774–785. <https://doi.org/10.32750/2025-0466> (in Ukrainian).
2. Huzhva, I. Yu., & Ivanov, Ye. I. (2025). Perspektyvna rol Ukrainy u formuvanni vidkrytoi stratehichnoi avtonomii Yevropeiskoho Soiuzu. In Ekonomika Ukrainy v umovakh perehovoriv pro vstup do Yevropeiskoho Soiuzu: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (pp. 21–25). Kyiv: DNDIIME. Retrieved from https://ndiime.org.ua/wp-content/uploads/2025/08/Maket_zbirnika_konferencyi_2025.pdf#page=21 (in Ukrainian).
3. Zalyshky za instrumentamy priamykh investytsii za rehionamy, krain svitu, vydamy ekonomichnoi diialnosti. Statystyka zovnishnoho sektoru. NBU. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (in Ukrainian).
4. Valovy vnutrishnii produkt Ukrainy. Minfin. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (in Ukrainian).
5. Kudriashov, V. P. (2024). Finansove zabezpechennia vidnovlennia ekonomiky Ukrainy. Finansy Ukrainy, (5), 33–50. <https://doi.org/10.33763/finukr2024.05.033> (in Ukrainian).
6. Checherita-Westphal, C., & Rother, P. (2012). The impact of high government debt on economic growth and its channels: An empirical investigation for the Euro Area. European Economic Review, 56(7), 1392–1405. <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2012.06.007>.
7. Verheliuk, Yu., Hantsiak, M., Didenko, L., & Kliuchka, O. (2026). Public debt as a determinant of investment activity and economic growth in Ukraine. Academy Review, 1(64), 83–95. <https://doi.org/10.32342/3041-2137-2026-1-64-6>.
8. U 2025 rotsi Minfin Ukrainy zaluchyv 52,4 mlrd dol. SShA zovnishnoho finansuvannia. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/news/in_2025_ukraines_ministry_of_finance_secured_524_billion_in_external_financing_more_than_70_of_which_came_from_revenues_generated_by_frozen_russian_assets-5520 (in Ukrainian).
9. Spielberg, L., & Rehm, M. (2026). Institutional foundations of financial statecraft: EU assistance to Ukraine and beyond. Review of International Political Economy, 1–31. <https://doi.org/10.1080/09692290.2026.2618090>.
10. Kornyluk, A., & Torianyk, V. (2024). Priami inozemni investytsii u rehiony Ukrainy za chas povnomasshtabnoho vtornnennia. Instytut analityky ta advokatsii. Retrieved from <https://iaa.org.ua/portfolio/foreign-direct-investment-in-the-regions-of-ukraine-during-the-full-scale-invasion/> (in Ukrainian).
11. Verheliuk, Yu., Huzhva, I., & Hantsiak, M. (2026). Borhova polityka Ukrainy v koordynatakh ekonomichnoi bezpeky. Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia, 1(61), 152–163. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2026.1.13> (in Ukrainian).
12. Svitovyi bank. Ekstrenyi paket finansovoi pidtrymky Ukrainy. Retrieved from <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/world-bank-emergency-financing-package-for-ukraine> (in Ukrainian).
13. Poida-Nosyk, N. (2025). Mizhnarodni finansovi dzherela dlia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: natsionalni priorytety ta rehionalni mozhlyvosti na Zakarpatti. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics, 1(8), 321–332. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-321-332> (in Ukrainian).
14. Fraier, E., Lishchynskiy, I., & Lyzun, M. (2024). Vplyv mizhnarodnoi dopomohy ta priamykh inozemnykh investytsii na ekonomichne zrostannia v Ukraini. Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky, 3(90), 397–412. Retrieved from <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1793> (in Ukrainian).

Дані про автора

Білянівський Роман Петрович,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

e-mail: bilianivskiy@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3743-2548>

Data about the author

Roman Bilianivskiy,

PhD student, State Research Institute for Informatization and Economic Modeling

e-mail: bilianivskiy@ukr.net

Надходження статті до редакції 06.03.2026

Прийнято до друку 17.03.2026

Опубліковано 30.03.2026